

REVIEW

Antoni Folkers
Modern Architecture in Africa,
SUN Nijmegen, 2010

Johan Lagae
Vakgroep Architectuur en Stedenbouw
Universiteit Gent
Johan.lagae@ugent.be

Al de jaren 1960 wijdde Udo Kultermann de eerste overzichten aan moderne architectuur in Afrika. Desondanks bleef deze bouwproductie binnen de architectuurhistoriografie lange tijd afwezig. Pas sinds de jaren 1990 groeide een belangstelling voor het thema en vandaag zetten organisaties als DOCOMOMO en Archiafrika zich in om het “vergeten continent” terug op de architectuurkaart te plaatsen. Het boek van Antoni Folkers, die trouwens de oprichter is van laatstgenoemde organisatie, sluit aan op die opkomende belangstelling.

Folkers’ liefde voor Afrika is niet van recente datum. Als jonge architect, opgeleid aan de TU Delft, trok hij al midden jaren 1980 naar Afrika. Hij zou er uiteindelijk 25 jaar wonen, leven en werken. Hoewel ook Folkers nog steeds een “outsider” blijft, maakt dat verblijf hem, zoals de architectuurhistoricus Nnamdi Elleh in het voorwoord schrijft, tot een bevoorrechte getuige. Folkers neemt ons in dit boek mee langs een parcours dat hij als architect in Afrika heeft afgelegd en hem naar meer dan 12 landen van het continent heeft geleid. Dat parcours wordt opgehangen aan een aantal eigen projecten en is opgedeeld in vier luiken, die de disciplines aangeven waarbinnen hij in Afrika actief is geweest: stedenbouw, bouwtechnologie, bouwfysica en restauratie.

De ruime geografische reikwijdte van het boek en Folkers’ geëngageerde blik “van binnenuit” maken dit boek lezenswaardig. Omdat hij actief is geweest in meerdere Afrikaanse landen en andere kent van zijn vele reizen, krijgt de lezer inzicht in de erg diverse randvoorwaarden die spelen bij het bouwen in Afrika. Terecht ziet Folkers Afrika niet als een homogeen continent, maar onderlijnt hij de diversiteit van de politieke, economische, sociale en culturele contexten. In het deel over bouwfysica laat Folkers bovendien helder zien hoe op architectonische wijze kan worden ingespeeld op de uiteenlopende klimatologische omgevingsfactoren in Afrika. Zoals hij zelf expliciteert, maar ook anderen al hebben aangegeven, speelt hier de les van de modernistische architectuur uit de jaren 1950-60, en een aandacht voor vernaculaire bouwwijzen.

Het boek ademt het engagement van Folkers. Dat zijn liefde voor Afrika onder meer is ontstaan door de lectuur van Hassan Fathy’s boek *Architecture for the poor* (1993) is in dat opzicht betekenisvol. Door zijn verhaal op te hangen aan de eigen praktijk en aldus “van binnenuit” te schrijven, krijgt de lezer op een erg concrete wijze zicht op het Afrika van de jaren 1980-1990, een continent waarin het bouwen en plannen ook na de onafhankelijkheid in de eerste plaats een zaak bleef –en vaak nog blijft- van buitenlandse expertise. Folkers was niet alleen actief in verschillende Afrikaanse regio’s, maar ook voor verschillende “donorlanden” (Nederland, Frankrijk en Duitsland). De besproken projecten passen bovendien in verschillende modellen van consultancy: van de courante top-down praktijk

zoals in de bouw van de universiteitscampus van Dar es Salaam tot pogingen om een bottom-up aanpak te ontwikkelen, zoals in het project om de groei van de informele stad in Ouagadougou te sturen.

Door elk luik te voorzien van een historische inleiding, heeft Folkers zijn eigen parcours proberen te contextualiseren. Dat geeft het boek een erg ambivalent statuut, wat nog wordt versterkt door de titel en het coverbeeld, die beide misleidend zijn. Het Kwatema-project van de Zuid-Afrikaanse architecte Hannah Leroux speelt in het boek geen rol van betekenis en het boek mist scherpheid, precisie en diepgang om te kunnen wegen als historische studie over moderne architectuur in Afrika. Folkers' fascinerende parcours bevat zeker de nodige ingrediënten om een kritische reflectie op te zetten over de al dan niet veranderende rol van de architect(uur) binnen de overgang van de koloniale naar postkoloniale periode, of binnen de verschuiving van "development aid" naar "development collaboration". Maar zo'n reflectie vergt een blik "van buitenaf".